

El poder i la política (1)

“Un ‘poder econòmic’, per exemple, o un ‘poder militar’, no són menys ‘polítics’, en últim extrem, que les formes a les quals habitualment reservem aquesta qualificació. Per no parlar de l’anomenat ‘poder judicial’, a Washington, a Madrid o a Milà, ni del ‘quart poder’, que pot ser més polític encara que els tres que defineixen els manuals.”

Els grecs, com és sabut, entre altres invencions admirables, van inventar la “ciutat”, és a dir la societat més o menys urbana els membres de la qual decideixen qui els ha de governar i com i amb quines lleis. Ja sé que això no era ben bé així en la pràctica, i també que tota societat gran o petita es governa d’alguna manera. Però els grecs van ser, que jo sàpiga, els primers a ser-ne conscient i a dedicar-hi un raonament sistemàtic. L’invent dels grecs, en realitat, no és la *pólis* sinó la reflexió sobre la *pólis*: la teoria política. La base de la qual, segons Aristòtil, és que les persones, a diferència de les bèsties, som animals civils, tenim algun codi legal, i ocupem magistratures o elegim, si podem, els qui les ocupen. Ha plogut moltíssim des del temps d’Aristòtil, des de la república romana, des de Maquiavel, i fins i tot des del pare Montesquieu, i en el curs de tants segles potser la teoria del poder ha passat per davant de la idea de política, que era la idea o teoria de la vida en societat, en la “ciutat”: és a dir de la vida civil. Ha plogut tant, i sempre tan a favor de tota mena de monarquies, i dels seus hereus i continuadors dits democràtics, que no sé si tal com ara gastem els termes –en l’opinió i en la pràctica públiques– la “política” i el “poder” són realment dissociables. Segurament no ho són massa, i això mateix ja hauria de ser motiu d’una reflexió detinguda.

Curiosament, aquesta associació o assimilació aparentment inevitable dels dos mots, i dels dos conceptes, funciona de manera habitual tant en les definicions de la ciència social com en la percepció més comuna de la ciutadania. Si obrim qualsevol manual del ram corresponent, el concepte de *poder polític* apareixerà clarament definit en termes de capacitat de coerció i en termes de legitimitat. Hume ja definia aquest poder com la capacitat de produir efectes sobre les persones i les coses, i per Max Weber el poder és la possibilitat donada a un actor, en l’interior d’una relació social determinada, per dirigir-la segons la seua voluntat o els seus interessos. Fillets de Maquiavel. Si bé es mira, però, qualsevol “poder” regular dins de les societats humanes és d’una manera o una altra “polític”: sempre és la capacitat que tenen alguns individus o grups per imposar al-

gun tipus de decisions sobre altres individus o grups. I això sempre es produeix en un context definit per la possibilitat “legal” d’aquesta imposició. Dit d’una altra manera, un “poder econòmic”, per exemple, o un “poder militar”, no són menys *polítics*, en últim extrem, que les formes a les quals habitualment reservem aquesta qualificació. Per no parlar de l’anomenament “poder judicial”, a Washington, a Madrid o a Milà, ni del “quart poder”, que pot ser més polític encara que els tres que defineixen els manuals. Amb perdró dels especialistes en dret constitucional.

Ara bé, la relació semàntica entre *política* i *poder* no és necessàriament simètrica, ni té el mateix valor en una direcció i en l’altra. Vull dir que, de manera genèrica, el poder sembla que va inevitablement associat a la política, però no és inevitable que qualsevol forma d’acció política haja d’anar associada o dirigida al poder. Sobretot si fem una mica de trampa, i definim el poder en un sentir rigorós (potser, en realitat, no hi ha altra manera de definir-lo), i la política en un sentit elàstic. En realitat, les definicions habituals són igualment rígides i restrictives en un cas i en l’altre: hom pensa quasi sempre que la política no és altra cosa que l’activitat dirigida a aconseguir, conservar i exercir el poder... el poder polític, òbviament, amb una redundància inevitable. Hom *no* sol pensar que la política hauria de ser o podria ser, *també*, una activitat humana d’un ordre diferent. De fet ja ho és, en certa manera, fins i tot en aquest sentit habitual d’associació amb el poder: l’acció política és també adhesió o suport a opcions ideològiques, és afiliació, militància, participació, opinió o simple exercici del vot, sense cap intenció d’integrar-se de fet en els grups que exerceixen o aspiren a exercir realment el poder. L’acció és participació en rituals, és espectacle, adhesió activa a determinats símbols del conjunt de la societat o d’una part o sector, aplaudiment, crítica o protesta. Pot ser una firma en un manifest, una carta al director d’un diari, una manifestació, un sopar, una festa o l’assistència a un recital de cançons: tot allò que expressa *activament* una presa de posició relacionada amb una ideologia o un projecte col·lectiu que hom pretén que siga assumit, aplicat o respectat des del poder. Des del poder present, o des del poder possible, és clar. Continuarem.